

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. д-р Снежана Христова Николова

относно дисертационен труд на тема „Мултисензорни техники за преподаване на английски като чужд език при лица със специфични обучителни трудности” за придобиване на образователна и научна степен „доктор” по докторска програма Специална педагогика, в област на висше образование 1. Педагогически науки, професионално направление 1.2 Педагогика

Докторант: Христиана Йоаннис Дзану

Научен ръководител: проф. д-р Пелагия Михайлова Терзийска

Общо представяне на процедурата и докторанта

Със заповед на Ректора на Югозападен университет „Неофит Рилски” № 422/22.02.2024 г. съм определена за член на научно жури по процедурата за присъждане на ОНС „доктор” на Христиана Йоаннис Дзану, докторант на самостоятелна подготовка по професионално направление 1.2. Педагогика (Специална педагогика). На първото заседание на научното жури, проведено на 29.02.2024 г. съм определена за рецензент.

Дисертационният труд е обсъден на заседание на катедра „Управление на образованието и специална педагогика” и насочен за откриване на процедура за защита.

Докторант Дзану е представила всички документи на електронен и хартиен носител, необходими за защитата на дисертационния си труд, съгласно изискванията на ЗРАСРБ и Правилника за приложението му и според Правилника за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в Югозападен университет „Неофит Рилски”. Приложени са шест публикации.

Христиана Дзану е бакалавър по английски език и лингвистика (National and Kapodistrian University of Athens) и по приложна психология (Университет на Дарби, Обединено кралство). Има магистърска степен, получена във Великобритания, Университет Джон Мурс в Ливърпул в областта на специалните образователни потребности. В периода юли 2020 – февруари 2024 е докторант в Югозападен университет „Неофит Рилски“, Благоевград в докторска програма „Специална педагогика“.

През последните десет години участва активно в множество обучения, част от които са свързани с преподаването на възрастни учаци, използването на цифрови

устройства за подпомагане на преподаването, обучението по дидактика и методика на английския език, със специалното образование. Притежава сертификат за следдипломна квалификация по дислексия.

Има опит като преподавател на възрастни, преподавала е английски език в училища за втори шанс, в частни училища за чужди езици, в училища за начално и средно образование като помощник учител.

Актуалност на тематиката

Дисертационният труд на Христиана Дзану е посветен на тема с актуално звучене и с отношение към педагогическата практика. В съвременното оптималната комуникация изисква владенето на чужди езици (предимно английски език). В тази връзка, търсенето и прилагането на все по-ефективни технологии за обучение по чужд език гарантират по-бързото му и качествено усвояване. Това в голяма степен може да се съотнесе и към усвояването на чужд език от лица със специфични обучителни трудности.

За разлика от повечето нарушения, които се проявяват още в ранна детска възраст, специфичните обучителни трудности остават скрити до постъпването на детето в училище. Те са определящи за начина на учене, справянето с учебните задачи и комуникацията в социалната среда. На преден план изпъкват затрудненията във възприемането на кодирана информация, недостатъчната сензорна интеграция, срещат се нарушения на вниманието, абстрактното мислене, сензомоторната координация и на езиковото развитие. Следователно, особено подходящо се оказва използването на различни сензомоторни техники при усвояване на учебните знания. Естествено е преобладаващите изследвания свързани със специфични обучителни трудности да се отнасят към учениците от начална училищна възраст.

Докторант Дзану обаче се насочва към възрастните хора със специфични обучителни трудности. Представената проблематика оценявам като интересна и дисертабилна, с необходимата практическа насоченост и със заявка за реални приноси в прецизирането на мултисензорни техники, от които зависи овладяването на езикови умения по чужд (английски) език.

Представяне на труда и оценка на съдържанието

Дисертационният труд е представен на 162 страници, от които 140 страници основен текст. Аналитичната част на разработката включва 42 таблици, 21 графики и 3 фигури. В литературната справка са включени общо 139 източника на английски език. В структурно отношение разработката отговаря на изискванията за докторска

дисертация. Състои се от увод, четири глави, заключение и списък на използваната литература. Към дисертацията са включени три приложения – Мултисензорен метод за обучение по четене (предварителен тест); Тест за нормалност, t-тест за независими проби и резултати на Ман-Уитни за хипотези 1, 2 и 5 и Формуляр за съгласие.

Уводът на дисертационната разработка ни насочва към разглежданата проблематика – до каква степен е възможно да се учат чужди езици от хора с обучителни трудности, как се осъществява този процес и необходимостта от използване на иновационни стратегии и техники за преподаване. Според докторанта, мултисензорните техники за преподаване на английски като чужд език (EFL) за възрастни със специфични обучителни трудности изглеждат особено ефективни, тъй като предоставят невербални, но множество едновременни стимули на сетивата, които подпомагат овладяването на езиковите умения. Направена е обосновка на актуалността на избраната тема. Представена е концепцията на дисертационното изследване, посочена е целта на изследването, зададени са изследователските въпроси.

Теоретичните постановки са презентирани в три глави. Всяка от тях разглежда детайлно и във взаимовръзка основните проблемни области на изследването – специфични обучителни трудности, образование за възрастни и стилове на учене и преподаване на чужд (английски)език. По мое мнение, те биха могли да се включат като основни параграфи в една теоретична глава.

В първа глава се прави литературен обзор по отношение на специфичните обучителни трудности. Представени са дефиниции на термина, прави се сравнение между отделните дефиниции. Подчертава се, че ако в началото трудностите при учене се определят като общ термин, отнасящ се до хетерогенна група от разстройства, които са свързани със значителни трудности при усвояването и използването на слушане, говорене, четене, писане, разсъждение или математически способности при децата, то в последните години не се говори за деца, а за „индивиди“ с такива затруднения. Наред с описването на същността на конкретното нарушение, се разглеждат основните причини за появата му, като се отбелязва, че те и към момента са неясни. Предложена е обстойна и сполучливо систематизирана характеристика на видовете специфични обучителни трудности – дислексия, дизортография, дискалкулия, дисанагнозия, дисграфия, със съответните им подвидове.

Втора глава третира проблема за образованието за възрастни. Предлагат се различни дефиниции и се обосновава значението на продължаващото образование и професионалното обучение. Специален параграф е посветен на стиловете на учене при

възрастните хора и необходимостта от непрекъснато придобиване на нови знания, най-често чрез формите на неформалното учене. Изтъква се важността на социалната роля на образованието за възрастни и се акцентира върху възможността за премахване на факторите, които препятстват достъпът на възрастните до обучение. Обобщава се, че основните причини за това са липсата на време и капитал.

Особен интерес представлява *трета глава*, която е посветена на стиловете на учене и преподаване на чужд (английски) език. Описани са основни теории относно стиловете на учене, като се подчертава, че стилът на учене се определя от няколко фактора – когнитивен, личностен, социален и физиологичен. Представено е и библиографско изследване на образованието за възрастни в Европа в исторически план. Много умело се прави връзка между стиловете на учене и специфичните обучителни трудности, като се обръща внимание на факта, че за хората с обучителни трудности инструкциите трябва да се предоставят по мултисензорен начин (визуален, слухов, кинестетичен). Посочват се съвременни изследвания върху стиловете на учене при изучаване на втори език. Анализирани са спецификите, които хората със специфични обучителни трудности демонстрират при изучаване на чужд език.

Специално внимание докторантът обръща на мултисензорните техники за лица със специфични обучителни трудности, като представя значимостта на различните гъвкави визуално-пространствени стилове на учене и преподаване.

Емпиричната част на дисертационния труд е представена в *четвърта глава* – Методология на изследването.

В началото коректно е представена целта, която Христиана Дзану си поставя – да проучи резултата от прилагане на 4-седмична програма за интервенция на възрастни със специфични обучителни трудности от училищата за втори шанс (SCS) с целево умение четене по чужд език. Определена е основната хипотеза, декомпозирана в пет са изследователски насоки.

В изследването вземат участие 24 възрастни от Западна Гърция в област Ахая, Патра, като 12 от тях са включени в експериментална група и 12 участници в контролна група. Преди използването на метода е приложено пилотно проучване на 7 участника с обучителни трудности.

Подробно е представена организацията на изследването. Първо е проведен предварителен тест, определящ основните познания на участниците по английски език – всички са с ниво на компетентност A1 (начинаещи). След това е приложена интервенция с помощта на Мултисензорен метод за преподаване на четене. В края е

осъществен сравнителен анализ на резултатите.

Значим момент в тази глава е представянето на мултисензорния метод. В основата му е заложена тезата, че четивните умения са зависими от системното обучение на пет определени подумения: фонологично съзнание, звуково съзнание, точност и плавност на четене, развитие на речника и разбиране на прочетеното. Поради това методът включва техники за мултисензорна интервенция, съответстващи на петте подумения, следвайки прогресивна схема за подобряване на пет етапа. Успешното завършване на всеки етап е показател за напредъка на обучаемите. Същността му се изразява в систематичното и едновременно използване на много сетива в ученето и главно на зрението, слуха, докосването и кинестезията. Методът се основава на мултисензорни интерактивни техники, които се считат за подходящи за всички възрасти. Включва пет нива/етапи, които съответстват на пет учебни цели. Нивата са подредени последователно и във възходяща трудност. Всяко ниво е разделено на специфични секции и всеки модул се анализира на допълнителни стъпки, които се оценяват с подходящи протоколи за оценка. Всяка степен на придобити знания се установява от съответния протокол за оценка и участникът преминава към следващото ниво, само след като е изпълнил всички възложени задачи, независимо от постигнатия резултат.

В детайли са описани етапите, със съответните цели, използваните техники и дейности за интервенция и упражнения.

В изследването са използвани два метода за събиране на данни: наблюдения и резултати от тестове. Статистическата обработка на данните от проучването е осъществена с помощта на t-тест за независими проби и U-тест на Mann-Whitney, за да се сравни резултатът от взаимодействието между състоянието преди и след тестовете.

На анализ са подложени резултати от тестовете преди и след образователната интервенция, както поотделно на експерименталната и контролната група, така и в съпоставителен план между двете групи участници. Това е осъществено по отношение на всяка от заложените хипотези за всяко умение по четене (декодиране, плавност на четенето, морфология-синтаксис, четене с разбиране).

Представените чрез таблици, графики и фигури резултати предоставят обективна информация за извършеното от докторанта. Анализът на емпиричните данни по отделните хипотези е сполучлив и обоснован.

Солидаризирам се с направените от докторанта изводи. Проучването потвърждава факта, че използването на мултисензорни стратегии за преподаване на

английски като чужд език може да бъде от изключителна полза за възрастни учащи със специфични обучителни трудности.

Докторантът отправя конкретни препоръки към педагозите за ефективно прилагане на мултимодални техники при преподаване на възрастни със специфични обучителни трудности.

Приноси на дисертационния труд

Получените резултати от изследването стоят в основата на изведените приноси на автора, които са полезни както за педагогическата практика, така и за нови научни изследвания в тази област. Приемам формулираните от докторант Дзану приноси.

Преценка на публикациите

В периода 2021 г.– 2023 г. са представени 6 самостоятелни публикации от докторанта, които напълно покриват наукометричните показатели. Отпечатани са в сборници от образователни конференции в Атина, Гърция. В тях се разглеждат въпроси, свързани с проблемните области на дисертационната разработка – образованието за възрастни, стиловете на учене и приобщаване, мултисензорен модел на четене в преподаването на английски език на възрастни със специфични обучителни трудности.

Автореферат

Съдържанието на автореферата е представено на 53 страници. Съответства на дисертационната разработка и я представя по подходящ начин, като отразява основните резултати и приносите от проведеното изследване.

Препоръки и бележки

В представения за рецензиране дисертационен труд е заложена интересна идея, която може да се използва в педагогическата практика при обучението на възрастни.

✓ Препоръчвам докторантът да потърси начини и възможност за популяризиране на резултатите от изследването чрез нови публикации.

✓ Получени са интересни експериментални данни. Качественият анализ би могъл да бъде по-обстоен.

✓ Аналитичната част на дисертацията би могла да се обособи в отделна глава.

Въпроси

✓ Смятате ли, че „Мултисензорния метод за преподаване на четене“, предложен в дисертационната разработка, може да стане част от инструментариума на учителите, които преподават чужд (английски) език на възрастни със специфични обучителни трудности?

✓ Може ли този метод да се приложи и при обучението на ученици с този тип нарушение в общообразователна среда? Налице ли са обективни условия за това?

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

В дисертационния труд на Христиана Дзану е представена иновативна и интересна идея. Задълбочено и с разбиране е осъществено експериментално изследване като са направени съответни изводи и обобщения.

Представеният за рецензиране дисертационен труд, разработен от докторант Дзану отговаря на изискванията за написване на подобен род научни разработки. На основата на безспорните качества на разработката и изведените приноси, *давам положителна оценка* и предлагам на членовете на Уважаемото Научно жури да подкрепят с положителен вот присъждането на **образователната и научна степен „доктор”** на ЮЗУ „Неофит Рилски” по докторска програма Специална педагогика, в област на висше образование 1. Педагогически науки, професионално направление 1.2. Педагогика на **Христиана Йоаннис Дзану**.

04.04.2024 г.

гр. Шумен

проф. д-р Снежана Николова

REVIEW

by Prof. Snezhana Hristova Nikolova, PhD

**on a dissertation on „Multisensory techniques in teaching English as a foreign language
for adults with special learning disabilities“**

**for acquiring of educational and scientific degree „doctor“ in the doctoral program
Special Education, in the field of higher education 1. Pedagogical sciences, professional
direction 1.2 Pedagogy**

Phd Student: Tzanou Christianna

Scientific Supervisor: Prof. Pelagia Terziyska, PhD

General presentation of the procedure and the PhD student

By order of the Rector of Southwestern University „Neofit Rilski“, No. 422/22.02.2024, I have been appointed as a member of the scientific jury in the procedure for awarding the ONS „doctor“ to Christianna Ioannis Dzanu, a doctoral student of independent training in professional direction 1.2. Pedagogy (Special Education). At the first meeting of the scientific jury, held on 29.02.2024, I was designated as a reviewer.

The dissertation was discussed at a meeting of the Department of "Educational Management and Special Pedagogy" and directed to open a defense procedure.

Doctoral student Dzanu has submitted all electronic and paper documents necessary for the defense of her dissertation, in accordance with the requirements of the ZRASRB and the Regulations for its application and in accordance with the Regulations for the terms and conditions for acquiring scientific degrees and holding academic positions at Southwestern University „Neofit Rilski“. Six publications are attached.

Christianna Tzanou holds a BA in English Language and Linguistics (National and Kapodistrian University of Athens) and in Applied Psychology (University of Derby, United Kingdom). He has a master's degree obtained in Great Britain, Liverpool John Moores University in the field of special educational needs. In the period July 2020 – February 2024, he is a doctoral student at Southwestern University „Neofit Rilski“, Blagoevgrad in the doctoral program „Special Education“.

Over the past ten years, he has actively participated in numerous trainings, some of which are related to teaching adult learners, the use of digital devices to support teaching, teaching didactics and methodology of the English language, with special education. He holds a post-graduate certificate in dyslexia.

She has experience as a teacher of adults, has taught English in second chance schools, in private foreign language schools, in primary and secondary schools as an assistant teacher.

Actuality of the topic

The dissertation work of Christianna Dzanou is dedicated to a topic with a topical sound and related to pedagogical practice. In modern times, optimal communication requires mastery of foreign languages (primarily English). In this regard, the search and application of increasingly effective technologies for learning a foreign language guarantee its faster and qualitative learning. This can largely be attributed to the acquisition of a foreign language by persons with specific learning difficulties.

Unlike most disorders that manifest themselves in early childhood, specific learning difficulties remain hidden until the child enters school. They determine the way of learning, dealing with learning tasks and communication in the social environment. Difficulties in perceiving coded information, insufficient sensory integration, attention disorders, abstract thinking, sensorimotor coordination and language development are prominent. Therefore, it is particularly appropriate to use different sensorimotor techniques in the acquisition of educational knowledge. It is natural that the predominant research related to specific learning difficulties refers to students of primary school age.

PhD student Dzanu, however, is targeting older people with specific learning difficulties. I evaluate the presented issues as interesting and dissertable, with the necessary practical orientation and with a request for real contributions in the refinement of multisensory techniques, on which the mastery of language skills in a foreign (English) language depends.

Presentation of work and assessment of content

The dissertation is presented on 162 pages, of which 140 pages are the main text. The analytical part of the development includes 42 tables, 21 graphs and 3 figures. A total of 139 sources in English are included in the bibliography. Structurally, the development meets the requirements for a doctoral dissertation. It consists of an introduction, four chapters, a conclusion and a list of references. Three applications are included in the dissertation – Multisensory method for teaching reading (pre-test); Normality Test, Independent Samples t-test and Mann-Whitney Results for Hypotheses 1, 2 and 5 and Consent Form.

The introduction of the dissertation development directs us to the problem under consideration – to what extent it is possible to learn foreign languages by people with learning difficulties, how this process is carried out and the need to use innovative teaching strategies and techniques. According to the PhD student, multisensory techniques for teaching English as a foreign language (EFL) to adults with specific learning difficulties appear to be

particularly effective because they provide non-verbal but multiple simultaneous sensory stimuli that support the acquisition of language skills. A justification of the relevance of the chosen topic has been made. The concept of the dissertation research is presented, the purpose of the research is stated, the research questions are asked.

The theoretical statements are presented in three chapters. Each of them examines in detail and in relation to the main problem areas of the research – specific learning difficulties, adult education and styles of learning and teaching a foreign (English) language. In my opinion, they could be included as main paragraphs in a theoretical chapter.

In the *first chapter*, a literature review is made regarding specific learning difficulties. Definitions of the term are presented, a comparison is made between the individual definitions. It is emphasized that if learning disabilities are initially defined as a general term referring to a heterogeneous group of disorders that are associated with significant difficulties in the acquisition and use of listening, speaking, reading, writing, reasoning or mathematical abilities in children, in recent years, it is not about children, but about „individuals“ with such difficulties. Along with describing the essence of the specific violation, the main reasons for its occurrence are considered, noting that they are still unclear at the moment. A comprehensive and successfully systematized description of the types of specific learning difficulties – dyslexia, dysorthography, dyscalculia, dysanagnosia, dysgraphia, with their respective subtypes – is proposed.

A second chapter deals with the problem of adult education. Different definitions are offered and the importance of continuing education and training is justified. A special paragraph is devoted to the learning styles of older people and the need for continuous acquisition of new knowledge, most often through forms of informal learning. The importance of the social role of adult education is emphasized and the possibility of removing the factors that prevent adults from accessing education is emphasized. It is summarized that the main reasons for this are lack of time and capital.

Of particular interest is the third chapter, which is devoted to the styles of learning and teaching a foreign (English) language. Basic theories about learning styles are described, emphasizing that learning style is determined by several factors – cognitive, personal, social and physiological. A bibliographic study of adult education in Europe historically is also presented. A very clever link is made between learning styles and specific learning difficulties, paying attention to the fact that for people with learning difficulties, instructions must be delivered in a multi-sensory way (visual, auditory, kinesthetic). Contemporary research on learning styles in second language learning is cited. The specifics that people with specific

learning difficulties demonstrate when learning a foreign language are analyzed.

The doctoral student pays special attention to multisensory techniques for individuals with specific learning difficulties, presenting the importance of different flexible visual-spatial learning and teaching styles.

The empirical part of the dissertation work is presented in the *fourth chapter* – Research Methodology.

At the beginning, Christianna Dzanou's goal is correctly presented – to study the result of implementing a 4-week intervention program for adults with specific learning difficulties from Second Chance Schools (SCS) with a target reading skill in a foreign language. The main hypothesis is defined, decomposed into five research directions.

24 adults from Western Greece in the region of Achaia, Patras took part in the study, 12 of them were included in an experimental group and 12 participants in a control group. Before using the method, a pilot study was applied to 7 participants with learning difficulties.

The organization of the study is presented in detail. First, a preliminary test was conducted, determining the participants' basic knowledge of the English language – all of them have a level of competence A1 (beginners). Then, an intervention was implemented using the Multisensory Method for teaching reading. At the end, a comparative analysis of the results was carried out.

A significant point in this chapter is the presentation of the multisensory method. It is based on the thesis that reading skills are dependent on the systematic training of five specific areas: phonological awareness, sound awareness, reading accuracy and fluency, vocabulary development, and reading comprehension. Therefore, the method includes multisensory intervention techniques corresponding to the five thoughts, following a progressive improvement scheme of five stages. Successful completion of each stage is an indicator of learner progress. Its essence is expressed in the systematic and simultaneous use of many senses in learning, and mainly vision, hearing, touch and kinesthesia. The method is based on multisensory interactive techniques that are considered suitable for all ages. It includes five levels/stages that correspond to five learning objectives. The levels are arranged sequentially and in ascending difficulty. Each level is divided into specific sections and each module is analyzed in further steps which are assessed with appropriate assessment protocols. Each level of acquired knowledge is established by the corresponding assessment protocol and the participant moves to the next level only after completing all assigned tasks, regardless of the achieved result.

The stages are described in detail, with the respective goals, the techniques and

activities used for intervention and exercises.

The study used two methods of data collection: observations and test results. Statistical processing of survey data was performed using independent samples t-test and Mann-Whitney U-test to compare the interaction result between pre- and post-test condition.

Test results before and after the educational intervention were analyzed, both separately for the experimental and control groups, and in a comparative plan between the two groups of participants. This was done for each of the hypothesized hypotheses for each reading skill (decoding, reading fluency, morphology-syntax, reading comprehension).

The results presented in tables, graphs and figures provide objective information about the work done by the doctoral student. The analysis of the empirical data according to the individual hypotheses is successful and justified.

I agree with the conclusions drawn by the doctoral student. The study confirms the fact that the use of multisensory strategies for teaching English as a foreign language can be extremely beneficial for adult learners with specific learning difficulties.

The doctoral student makes specific recommendations to educators for effective application of multimodal techniques in teaching adults with specific learning difficulties.

Dissertation Contributions

The obtained research results form the basis of the author's contributions, which are useful both for pedagogical practice and for new scientific research in this field. I accept the contributions formulated by PhD student Dzanu.

Evaluation of publications

In the period 2021-2023, 6 independent publications by the doctoral student were presented, which fully cover the scientometric indicators. They were printed in the proceedings of educational conferences in Athens, Greece. They address issues related to the problem areas of the dissertation development – adult education, learning styles and inclusion, a multisensory model of reading in teaching English to adults with specific learning difficulties.

Abstract

The content of the abstract is presented on 53 pages. It corresponds to the dissertation development and presents it in an appropriate way, reflecting the main results and contributions of the conducted research.

Recommendations and notes

The dissertation submitted for review contains an interesting idea that can be used in pedagogical practice in the education of adults.

✓ I recommend that the PhD student look for ways and opportunities to popularize the research results through new publications.

✓ Interesting experimental data were obtained. The qualitative analysis could be more comprehensive.

✓ The analytical part of the dissertation could be separated into a separate chapter.

Questions

✓ Do you think that the „Multisensory method for teaching reading“ proposed in the dissertation development can become part of the toolkit of teachers who teach a foreign (English) language to adults with specific learning difficulties?

✓ Can this method also be applied in teaching students with this type of disorder in a general education environment? Are there objective conditions for this?

CONCLUSION

An innovative and interesting idea is presented in Christianna Dzanou's dissertation. An experimental study was carried out in depth and with understanding, and relevant conclusions and generalizations were made.

The dissertation submitted for review, developed by a doctoral student Dzanu, meets the requirements for writing a similar kind of scientific work. On the basis of the indisputable qualities of the development and the contributions made, *I give a positive assessment* and suggest to the members of the Honorable Scientific Jury to support with a positive vote the awarding of the **educational and scientific degree „Doctor“** at the Southwestern University „Neofit Rilski“ in the doctoral program Special Education, in the field of higher education 1. Pedagogical sciences, professional direction 1.2. Pedagogy of **Christianna Ioannis Tzanou**.

04.04.2024

гр. Шљумен

Reviewer:

Prof. Snezhana Nikolova, PhD